

Kivijärvi Remsu

Vuoden 1890 rippikirjassa esiintyvät **Vuokkiniemen kunnan Kivijärven** kylän asukkaiden sukunimet ja niiden suomenkieliset vastineet, mm. **Remsujev/Remsunen 21 henkilöä.** ¹

Henkilö, sivu:

1. Remsu Asjo	Kij.R.	1
1.1. Remsu Kusma Asjonpoika	Kij.R.	1
1.1.1. Remsu Tajana Kusmantlyttö	Kij.R.1.	2
1.1.2. Remsu Okahvie Kusmantlyttö	Kij.R.2.	2
2. Remsu Mikki	Kij.R.	2
2.1. Remsu Sisso Mikinpoika	Kij.R.	3
2.2. Remsu Hilatta Mikinpoika	Kij.R.	3
2.3. Remsu Moarie Mikkintyttö	Kij.R.	3
2.1.1. Remsu Vasselei Sissonpoika	Kij.R.1.	3
2.1.2. Remsu Riiko Sissonpoika	Kij.R.2.	4
2.1.3. Remsu Outi Sissontyttö	Kij.R.3.	4
2.2.1. Remsu Santra Hilatantlyttö	Kij.R.1.	4
Remsu Iivana Vasilinpoika	Kij.R.1.1.	4
Remsu ? Vasseleinpoika	Kij.R.1.2.	4
Remsu Anni Riiontyttö	Kij.R.2.1.	4
3. Remsu Jeli	Kij.R.	4

1. Remsu Asjo

Kij.R.

Lapset: Kusma

Kivijärvi Talo 20

Asjonvaara

1.1. Remsu Kusma Asjonpoika

Kij.R.

Synt. n. 1820, Kivijärvi, Asjonvaara

Puoliso: Artemjev Outi

A.Tn.A.

Akonlahti, Tullinniemi

Lapset: Tatjana ja Okahvie

Asjoni Kusma, Remsusia.

Laulanut Boreniukselle. ²

Asjoni Kusma; Kivij.

Asjoni Kusma, Remsusia, synt. Kivijärven n. v. 1820. Nuorena, kun kasken hakkuu oli suuressa voimassa, oli K. oiva kaskenkaataja. Suurina hallavuosina, jolloin Kivijärvenkään ei ollut muuta kuin petäjänjauhoja maitoon sekoittaa, kävi K. Venäjällä kerjuussa. Harjoitti suurimman osan ikäänsä kiertokauppaa Iisalmen seutuvilla. Oli luonteeltaan iloinen, liiankin "villahattu" Ei ollut tietäjä eikä laulaja. Kuollut n. v. 1900 tai vähän ennen. Seudulla muistellaan vieläkin erikoisen hilpeänä miehenä. Vielä aivan vanhana puolesta viinaryypystä "plässi ta prissatkaa pani". ³

Asjon Kusmansta (sukunimeltään Remsu) Iivo Martini mainitsee, että hän v. 1840 karhunnappoon lähtiessään oli »varoitannut toisia retkeen osaaottavia että pirtistä ulos lähteissä on pirtin ovi otettava alasarana irti ja sillä tavoin ovea lonkaamalla saranan puolelta mentävä ulos. Luultavasti muutkin ja myöhemmin ovat tätä taikaa käyttäneet.»

Asjon Kusman taloon (kartassa n:o 20), jota kutsuttiin Asjonvaaraksi tai Asjonniemeksi, oli emäntä tuotu Akonlahden Tullinniemenestä. **Kusma Remsun vaimo oli Outi, tyttönimeltään Artemjev.** Kusmalla ja Outilla oli ainakin tyttäret *Tatjana ja Okahvie.* ⁴

Asjon Kusma Remsusie syntynyt Kivijärven 1820 paikoilla, vielä elää ja kuleksi Suomessa kaupoilla aina vuoteen 1906. Kasken hakkuu Kusman nuoruuden aikana oli suuressa voimassa ja Kusma oli riski kasken kaataja. Suurina hallavuosina Kusma oli pakotettu savujen kirjoitukseen Veneähellä päin. (Hallavuosina Kivijärven kylässä oli ainoastaan puolikymmentä taloa, joista ei ollut ketään savujen kirjoituksessa., mutta joka talossa oltiin sairaina röpon syönnistä; - röppö – petäjäjauhoja kun maitoon sekoitettiin.)

Kiertokaupoilla Suomessa Kusma ikänsä kulki ja hän oli koko taitava kaupan tekoon, mutta varoja hänellä ei milloinkaan karttunut. Kusma oli huikentelevainen, antoi mennä sitä mukaa kuin tienasikin, sen lisäksi Kusma oli viinaan menevä mies. Luonteeltaan Kusma oli iloinen, liiankin villa hattu, tanssin haluinen. Vielä vanhanakin humalassa Kusmalla jalka kääntyi. Kusma nykyään elää vävynsä Ananie Perttusen luona, jonka Kusma on ottanut kotitalonsa. Kusma ei ole tietäjä. ⁵

Asjon Kusma elää vielä Kivijärven kotonaan Asjonvuoralla. Hän on jo hyvin vanha ja hourii vanhuuttaan. Ukko on aivan haudan partaalla nyt. Suurimman osan elämänsä on Kusma oleskellut Suomessa Iisalmen seudussa harjoittaen pientä kauppaa eläkkeeseen. Nuorenpäni oli Kusma tunnettu tavattomasta ilomielisyydestään ja vikkelyydestään. Vielä hyvin vanhana miehenä oli valmis ryypystä pistämään tanssiksi vieläpä vaikeaksi "prissatkaaksi". Ei ole taikuri eikä runoniekka. Jonkunverran loitsurunoja lienee joskus laulanut. ⁶

Kivijärvi Talo 20

Asjonvaara

1.1.1. Remsu Tajana Kusmantlyttö

Kij.R.1.

Synt. n. 1854, Kivijärvi, Asjonvaara

Puoliso: 1.1.1.1.8.7. Perttunen Ananie Miihkalinpoika

Laj.P.7.

Latvajärvi

Lapset: Jeli, Nasto, Miitrei ja (2 tyttöä)

Asjoni Kusman tytär, Tatjana: Kivij.

V. 1908 oli yli 50 v. vanha. "Tatjana puitto on vähäsen tietäjä, mutta tuskin itsekään uskoo tietohuisiinsa. Hänen tietohuonsa tuskin ulottuukaan ulkopuolelle kotipiiriä." Asjon Ananien naini. Parantaa kontion haavoittamat lehmät: "veteh puhuu". Harjoittanut "tietohutta" vielä viime aikoihin asti. Tyttönä hän oli hyvä pajattaja kisapirttilöissä ja oli ensimmäisillä sijoilla kisoissa. Uuden ajan harrastuksia kuvaavaa on, että Tatjanan tyttäristä yksi mm. on käynyt Impilahden kansanopiston. On vielä (v. 1921) elossa. ⁷

Tatjanan naimisesta kerrotaan, että hän piti häitä erään Akonlahden pojan kanssa, ja oltiin juuri >>katsotuksella>>, kun ilmestyi uusi kosija, Latvajärven **Perttusen Miihkalin poika Ananie**, ja Tatjanapa hylkäsi Akonlahden pojan ja *jatkoi häitä Ananien kanssa. Ananie tuli kotivävyksi Asjonvaaraan, jota myöhemmin hänen mukaansa ruvettiin kutsumaan Ananienvaaraksi.* Kivijärveen oli siis tullut vävyksi kaksi »Sokien-Miihkalin» poikaa, tämä **Ananie** ja Poahkomienvaaran Mustapähän Huotari. Ananie ei ollut runon osaja, mutta hänen tanssitahtonsa on kuulu. Tästä livo Marttinen on kertonut: »Ei Latvajärveläinen Karjalan heimon suurin laulaja Arhippainen Miihkali olisi koskaan suostunut kuulemaan tai laulamaan arvottomia pajatuksia. siitä huolimatta hänen pojastaan Ananiesta, joka noin vuoden 1875 vaiheilla muutti Kivijärvelle kotivävyksi Asjonvaaralle, tuli kuuluisin ja taitavin kisaaja ja plässijä koko seutukunnalla. Vanhat ihmiset ovat vielä vuosikymmenien kuluttua maininneet, että Asjon Ananien vertaista jalan käyttäjää ei ole myöhemmin Karjalaan syntynyt - hän kykeni koko virren ajan tytön edessä yhtämittaa plässimäh ta prissatkaa panomah.» - *Tatjanalla ja Ananiella oli yksi poika, Miitrei, ja neljä tyttöä.* Miitrein vaimo Outi oli Kaurosen tyttäriä Ilvesvaarasta. Kun Miitrei 1. maailmansodan aikana tapettiin, Outi meni Munankilahteen (? Luvajärveen) »starttsoih». Tyttäristä yksi oli naimisissa Joakkosen Matin Vladin kanssa, he elivät talossaan Matoniemessa Kivijärven rannalla (kartassa n:o 85); toinen, Nasto-niminen, joutui miehelle Akonlahteen (? Latvajärveen); kaksi jäi vanhaksi. ⁸

Asjon Kusman tyttö, **Tatjana** vielä elää, yli viiden kymmenen vanha. Tyttönä hän oli hyvä pajattaja kisapirttilöissä ja oli ensimmäisillä sijoilla kisoissa. Tatjana puitto on vähäsen tietäjä, mutta tuskin itsekään uskoo tietohuisiinsa. Hänen tietohuonsa tuskin ulottuukaan ulkopuolella kotipiiriään. Yksi Tatjanan tytöistä viime talvena kävi kurssin Impilahden Kansanopistossa ja siten Vienan Karjalaakin vähitellen alkaa tunkeutua todellinen tieto taikateppujen sijalle. ⁹

Akonlahti

Nakrislahti Talo 9

(Lutan Petri)

1.1.2. Remsu Okahvie Kusmantlyttö

Kij.R.2.

Kivijärvi, Asjonvaara

Puoliso: 4.1. Bogdanov Petri Iutanpoika

A.Na.B.1.

(Hämäläinen Petri)

Akonlahti, Iivananniemi

Lapset: kaksoset Riiko ja Katti

Kusman ja Outin toisen tyttären **Okahvien nai Petri Iutanpoika Bogdanov** Akonlahden Iivananniemeen (Iutan vaimon nimi oli Marppa Triihvontyttö). Petri ja Okahvie olivat tavanneet toisensa Akonlahden praasniekoissa ja nopeasti menneet naimisiin, eli niinkuin heidän poikansa Riiko Bogdanov sanoi: kun nenäliinan ojentii, niin kaupat oli päätetty, eikä muuta kuin >>reunah moate>>. **Petrin** ja **Okahvien** lapsia ovat mm. kaksoset **Riiko Bogdanov** ja **Katti Lesoni** (mies Mikko L. oli Lesoni Rotkan ja Olonan poika Akonlahden Hukkasalmesta), syntyneet 25.11.1885, elävät Enon pitäjän Enon kylässä Keljavaaralla. Riiko Bogdanov, nykyiseltä nimeltään Risto Rajaheimo, on ollut kauppias; hän kulki isänsä Petrin kanssa laukunkannossa jo 14-vuotiaana Juuassa. ¹⁰

Kivijärvi

Törsömö

2. Remsu Mikki

Kij.R.

Lapset: Sisso, Hilatta ja (tyttö)

Muusta Kivijärvestä aivan erillään oli pikkurainen Törsömön »kylä» Törsömönjärven rannalla. Järven erottaa Kivijärvestä kapea kannas. Kylä oli »kaunis kattso», vaikka sen talot olivat pieniä ja niissä elettiin köyhästi. Kerjuulla käytiin, etenkin Suomen puolella. Törsömöläisten kosketukset olivat kiinteämmät Latvajärveen kuin Kivijärveen, johon kylä kuitenkin laskettiin kuuluvaksi. Törsömön asukkaiden sukunimi Remsu viittaa asutuksen lähteneen Vuokkiniemestä. Ehkä tienoon ensimmäiset eäjät olivat Kivijärven kuulun perinteentaitajan Maura Marttisen isovanhemmat Iknatta ja Outi (Jyrintyttö) Remsu, joiden tiedetään muuttaneen Vuokkiniemestä Törsömöön. Törsömön myöhempiä isäntiä oli **Mikki Remsu**. Mikin aikanaan Törsömössä lienee ollut vain yksi talo, mutta myöhemmin asuntoja oli kolme: *Sisson, Hilatan* ja *Sisson Vasselein* mökit. *Sisso ja Hilatta olivat Mikin poikia.* Näiden lisäksi Mikillä oli ollut vielä yksi tytär, joka oli Joakon Iivanan naisena Poahkomienvaarassa. ¹¹

Kivijärvi Talo 34

Törsömö

2.1. Remsu Sisso Mikinpoika
1 Puoliso: Perttunen. ? Matintyttö
 Latvajärvi
2 Puoliso: Lesonen Outi
 Synt. n. 1836 Kostamus
 Lapset: Vasselei, Riiko ja Outi

Kij.R.
Laj.P.1.3.1.

Sisson akka Kivijärvi, **Outi Remsu o.s. Lesoni**. Kivijärven paras itkijä ja merkittävä loitsujen ja taikojen tuntija. Synt. noin 1836. Sisson akan ämmö oli Livojärven Hoto, joka kuoli 120-vuotiaana noin v. 1840.¹²

Sisson akka; Kivij. Törsimö.

Etevä loitsujen ja taikojen tuntija. Säilytti sangen vanhoja muistotietoja, mm. sellaisia, joita oli kuullut n. v. 1840 kuolleelta mummoltaan, Kapulan akalta, joka oli elänyt 120 v. vanhaksi (Martt. n. 369). Puolimatassa Kivijärven ja Latvajärven välillä on Törsimön kyläpahanen, joka karjalaisenkin käsityksen mukaan on oikea kurjuuden pesä. Miespolvia ovat kylän kolme mökkiä olleet yhtä köyhät ja kurjat. Täällä eläi hauskan ja tyytyväisen näköisenä Sisson akka päivästä toiseen, kävi tietäjänä pienemmissä asioissa, kuten ostettua elukkaa pidätettäessä, lehmiä laitumelle laskettaessa jne. Uskoi tai ainakin oli uskovinaan taikojen voimaan. Viimeksi v. 1913 pani Marttini Sisson akalta loitsuja ja taikatemppeja muistoon, jotka muistoonpanijasta niiden vanha alkuperän vuoksi näyttivät olevan tavallista huomattavampia. "Sisson akka itse" – jatkaa kerääjä – "on nyt 77 v. vanha, ja kaikki taikansa on pienenä tyttönä kuullut muori-vainajaltaan, Livojärven Hotolta, Vuokkiniemestä, joka oli syntynyt noin 1730 ja kuollut 120 v. vanhana. Kertoja ehdottomasti itse uskoi."¹³

Sisso Remsun toinen akka **Outi, o. s. Lesoni**, oli kuuluisa tietäjä; häneltä livo Marttinen 1913 pani muistiin paljon taikoja. Hän oli tuolloin 77-vuotias, syntynyt siis n. v. 1836. Kaikki taikansa hän oli kertonut kuulleensa muorivainajaltaan Livojärven Hotolta, Vuokkiniemestä; Hoto oli syntynyt n. v. 1730 ja kuollut peräti 120-vuotiaana. - Vivi Vuoristo on kertonut minulle pienen episodin Sisson akan elämän varrelta: Sisson kurja pirtti paloi, mutta 90 ruplan suuruisella palorahalla, jonka valtio silloin maksoi, saatiin uusi pirtti rakennetuksi (kartassa n:o 34). Paloa pidettiin tuhopolttona. Posti-Miihkali oli näet menossa Suomussalmelle postin hakuun ja joutessaan kiersi Törsömön kautta. Hän näkee, kun Sisson väki kantaa kiireen vilkkaa tavaroita pirtistä pihalle, ja sisällä pirtissä roihuaa vanha tuohikontti ynnä muuta helposti palavaa. Miihkali oli hätääntynyt: »Ka työhäm palatta», johon Sisson akka oli vain myötäillyt: »Niin, poikan, palamma, niin palamma.» **Sissolla** ja **Outilla** oli lapsia *Vasselei, Riiko* ja *Outi*.¹⁴

Kivijärvi Talo 35

Törsömö

2.2. Remsu Hilatta Mikinpoika
 Lapset: (tyttö)

Kij.R.

Hilatan kuoltua mökissä (kartassa n:o 35) eli hänen leskensä. Lapsia heillä oli, ja yksi tyttö joutui Latvajärveen naimisiin.¹⁵

Kivijärvi Talo 55

Poahkomienvaara

2.3. Remsu Moarie Mikkintyttö

Kij.R.

Kivijärvi, Törsömö

Puoliso: Iivana Jaakonpoika

Kij.1.1.

Kivijärvi, Poahkomienvaara

Lapset: Huoti, Outi, Iivana ja (tyttö)

Vielä oli Poahkomienvaarassa **Joakon Iivanan** mökki (kartassa n:o 55). Joakon Iivanan vaimo **Moarie** oli Törsömöstä Sisson ja Hilatan sisar. **Iivanalla** ja **Moariella** oli neljä lasta: *Huoti*, jonka vaimo oli Ponkalahdesta Palaka (Poahkomienvaarasta lähteneen Poavilaisen Outin ja Lukkasen Kirilän tytär); *Outi*, joka oli naimisissa Kivijärven Malahvien Riion Matilla; nimeltä tuntematon tytär, joka oli Tanilaisen Jyrin vaimona Ilvesvaaran Kuusiniemessä; *Iivana*, jonka vaimo Tiitan Hoto oli Latvajärven Kossista. - Joakon Iivanan veli oli Ortjo, joka asui Pirttiniemen Jelesseissä, appensa talossa, kuten on kerrottu.¹⁶

Kivijärvi Talo 33

Törsömö

2.1.1. Remsu Vasselei Sissonpoika

Kij.R.1.

Synt. 1867, Kivijärvi, Törsömö

Kuollut 20.01.1938, Karhumäki

Puoliso:

Venejärvi

Sisson Vasselei Kivijärvi, 45 v. Sisson akan lapsia.¹⁷

Vasselei, jonka vaimo oli Venejärvestä, rakensi oman mökin (kartassa n:o 33). Vasselei kuulemma murhattiin, kun hän oli »Kerenskie kyyvissä Alahaisih päin».¹⁸

Vainovuosina Sandarmohissa teloitettujen uhrien nimiä

Remsu Vasili Sissojevitsh – synt. 1867 Uhtuan Törsämössä, karjalainen, kolhoosilainen, asui Kalevalan piirin Kivijärvellä, ammuttu 20.01.1938.¹⁹

Uhrien nimet kirjoitetaan Muistokirjaan

Kalevalan Piiri

Kivijärven kyläneuvosto

Kivijärvi

Remsujev Valisi Sisojevitsh – synt. 1867 Törsämössä, karjalainen, puolueeseen kuulumaton, kolhoosilainen. Van-
gittu ja tuomittu 07.01.1938 SNTL:n NKVD:n päätöksellä pykälän 58-6 perusteella, ammuttu 20.01.1938 Karhumäes-
sä. Rehabilitoitu Pohjoisen sotilaspiiriin sotatribunaalin päätöksellä 14.04.1960. ²⁰

2.1.2. Remsu Riiko Sissonpoika

Kij.R.2.

Kivijärvi, Törsömö
Lapset: Anni

Riiko oli Joakkosen Olekseilla kasakkana eli renkinä. ²¹

Latvajärvi

2.1.3. Remsu Outi Sissontyttö

Kij.R.3.

Kivijärvi, Törsömö
Puoliso:
Latvajärvi, Saviranta

Outi »piikuitti» Vuokkiniemen pokostalla Vanhalassa lapsesta naimaikään saakka; naimisissa hän oli Latvajärven
Savirannalla. ²²

Latvajärvi

2.2.1. Remsu Santra Hilatantyttö

Kij.R.1.

Lähde: ²³

Remsu Iivana Vasilinpoika

Kij.R.1.1.

Kivijärvi, Törsömö

Puoliso: 1.4.6.6. Huovinen Tatjana Timontyttö

Hij.H.6.

Synt. 1889, Hietajärvi
Vihitty: 1912

Tatjana (synt. 1889) nai v. 1912 kivijärveläinen **Iivana Vasilinpoika Remsu**. ²⁴

Kivijärvi Tallo 33

Törsömö

Remsu ? Vasseleinpoika

Kij.R.1.2.

Törsömö

Puoliso: 7.3. Lesonen ? Kiriläntyttö

Kij.L.3.

Kivijärvi Kirilänvaara

Kirilän Hilipällä ja Ipatilla oli myös sisar, jonka nai Sisson Vasselein poika Törsömöön. ²⁵

Remsu Anni Riionttö

Kij.R.2.1.

Puoliso: Lesonen Ontto Huotinpoika

Kij.L.1.1.2.

Ontto otti aikanaan vaimokseen Latvajärven Vasonvaarasta **Sisson Riijon Annin**. ²⁶

Kivijärvi Tallo 6

Outokkaini

3. Remsu Jeli

Kij.R.

Kivijärvi, Törsömö

Puoliso: Lesonen Olokka Outokanpoika

Kij.L.6.1.1.

(Oleksei)

Lapset: Riiko, Anni ja Maura.

Outokkaisen talon (kartassa n:o 6) perustajan Outokan poika oli **Olokka**. Olokan ensimmäinen vaimo oli Törsömön
Jeli (Remsu). Heillä oli lapsia ainakin poika **Riiko** sekä tyttäret **Anni** ja **Maura**. Outokkaisen talo oli ennen Kivijärven
rikkain, mutta se paloi »Kivijärven suuressa palossa» kuten myös Ylisen talo ja Joakkosen talo. Olokka kulki kaup-
piaana, »Tuli-Lapissakin». Kerran kun Olokka palasi kauppatkalta reki täynnä kulta- ja hopearahoja, hänen turkik-
silla peitetty rekensä ryöstettiin; sanottiin, että pitäjän nimismies olisi poliisin kanssa ollut sen ryöväämässä. Tämän
vahingon vuoksi Olokka meni vähän sekapäiseksi. Sitten paloi Olokan talo, ja sen jälkeen kuoli Jeli. Riiko rakensi pa-
laneen talon tilalle toisen, ja isälleen sekä äitipuolelleen hän teki riihestä pirtin Torikan alankoon. Olokka oli nimittäin
mennyt uudelleen naimisiin, nainut suomalaisen Saaran Tyrnävältä. Saara keitti pyhisin kahvia ukoille pirttiraiskassaan
ja ansaitsi siten. Olokka ja Saara antoivat joskus Kivijärven nuorten kisata pirtissään ja saivat myös siitä rahaa. - Eräät
muutkin Suomesta tuodut vaimot pitivät Karjalassa kahvilantapaista, muisteli Vivi Vuoristo. Vuokkiniemessä oli
praulenjan luona Konaskan akan »kahvila», ja samoin Jyväskylähdessä oli sellainen. - Kun Olokasta ja Saarasta aika
jätti, heidän mökkinsä tehtiin jälleen riiheksi. ²⁷

-
- ¹ Julku Kyösti. 1996. Rajamailla III, s. 106-107.
 - ² Suomen Kansan Vanhat Runot 1. Vienan Läänin Runot 1. s. XXXVII.
 - ³ Suomen Kansan Vanhat Runot 1. Vienan Läänin Runot 4. s. 1081.
 - ⁴ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 241.
 - ⁵ Virtaranta, Helmi 1975: Castrenianumin Toimitteita 12, Vienan runonlaulajia ja tietäjiä, s. 42.
 - ⁶ Virtaranta, Helmi 1975: Castrenianumin Toimitteita 12, Vienan runonlaulajia ja tietäjiä, s. 54.
 - ⁷ Suomen Kansan Vanhat Runot 1. Vienan Läänin Runot 4. s. 1081.
 - ⁸ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 241.
 - ⁹ Virtaranta, Helmi 1975: Castrenianumin Toimitteita 12, Vienan runonlaulajia ja tietäjiä, s. 42.
 - ¹⁰ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 241-242.
 - ¹¹ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 252.
 - ¹² Vuoristo, Sakari 1992: Iivo Marttinen Vuokkiniemen Kansanperinteen Suurkerääjä, s. 245.
 - ¹³ Suomen Kansan Vanhat Runot 1. Vienan Läänin Runot 4. s. 1129-1171.
 - ¹⁴ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 252-253.
 - ¹⁵ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 253.
 - ¹⁶ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 248.
 - ¹⁷ Vuoristo, Sakari 1992: Iivo Marttinen Vuokkiniemen Kansanperinteen Suurkerääjä, s. 245.
 - ¹⁸ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 253.
 - ¹⁹ Vienan Viesti: n:o 31/Joulukuun 5:pnä, 1997.
 - ²⁰ Vienan Viesti: n:o 4/Helmikuun 20.pnä 1998.
 - ²¹ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 253.
 - ²² Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 253.
 - ²³ Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, nauhoitearkiston tietokanta.
 - ²⁴ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 112.
 - ²⁵ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 244.
 - ²⁶ Lesojev, Santeri. Kotikyläni vaarojen liepeillä, Miikkulaisen Santeri muistelee, osa 1. Karjalan Heimo n:o 1-2/2004, s. 4.
 - ²⁷ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 227-228.